

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΙΟΒΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ, ΤΕΥΧΟΣ 3ο/2019

Συνέντευξη Τύπου - Αθήνα, 24 Οκτωβρίου 2019

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Κύρια σημεία της τριμηνιαίας έκθεσης του ΙΟΒΕ για την ελληνική οικονομία που παρουσιάστηκε στις 24/10/2019

- Η **παγκόσμια οικονομική μεγέθυνση** εξασθένησε οριακά περαιτέρω στο δεύτερο τρίμηνο του 2019. Στις χώρες του ΟΟΣΑ, ο μέσος ρυθμός ανάπτυξης ήταν 1,6% την περίοδο Απριλίου – Ιουνίου, από 1,7% στο πρώτο τρίμηνο φέτος, ενώ στο δεύτερο τρίμηνο της προηγούμενης χρονιάς είχε φτάσει το 2,7%. Ο συγκεκριμένος ρυθμός ήταν ο χαμηλότερος από το τέταρτο τρίμηνο του 2016. Στις πλέον ανεπτυγμένες οικονομίες (G7) η ανάπτυξη επιβραδύνθηκε στο δεύτερο τρίμηνο σε σύγκριση με το προηγούμενο από 1,9% σε 1,6%, ενώ πριν ένα έτος βρισκόταν στο 2,4%. Η νέα επιβράδυνση οφείλεται κυρίως στις πλέον αναπτυγμένες οικονομίες. Οι ΗΠΑ υφίστανται τις επιπτώσεις της αβεβαιότητας ως προς τις επενέργειες των μέτρων εμπορικού προστατευτισμού, οι οποίες πλέον αναχαιτίζονται μερικώς από το δημοσιονομικό πακέτο μείωσης φόρων. Στο Ηνωμένο Βασίλειο κλιμακώνονται οι επιπτώσεις του Brexit. Η Γερμανία εξακολουθεί να δέχεται έντονες πιέσεις στην αυτοκινητοβιομηχανία της, από την προσαρμογή στις προδιαγραφές εκπομπής ρύπων και την κάμψη της ζήτησης από την Κίνα. Αυτές οι επιδράσεις θα διατηρηθούν το τρέχον εξάμηνο και τουλάχιστον στο πρώτο μισό του 2020, ενώ δεν αποκλείεται να κλιμακωθούν, ιδίως εκείνες από το Brexit και την επιβολή δασμών μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας, η οποία συνεχώς επεκτείνεται. Ανασχετικά σε αυτές θα επενεργήσει η υιοθέτηση μιας περισσότερο υποστηρικτικής νομισματικής πολιτικής από τις κεντρικές τράπεζες. Για το σύνολο του 2019 προβλέπεται επιβράδυνση της παγκόσμιας μεγέθυνσης, σε 3,0% από 3,6%, ενώ το επόμενο έτος θα επιταχυνθεί σε 3,3%.
- Η **ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας επιταχύνθηκε στο δεύτερο τρίμηνο του 2019**, σε 1,9%, 0,8 και 0,4 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερα από το προηγούμενο τρίμηνο και το ίδιο τρίμηνο του 2018. Στο σύνολο του πρώτου εξαμήνου το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 1,5%, έναντι ανόδου 2,1% ένα έτος νωρίτερα. Η άνοδος του εγχώριου προϊόντος προήλθε κυρίως από τις υψηλότερες εξαγωγές (+4,8%). Όμως, το ισοζύγιο του εξωτερικού τομέα επιδεινώθηκε, από τη μεγαλύτερη διεύρυνση των εισαγωγών (+6,7%). Έπεται σε συμβολή στην άνοδο του ΑΕΠ η αύξηση των επενδύσεων, κατά 7,6%. Ωστόσο, σχεδόν το σύνολο αυτής (90,9%) προήλθε από διεύρυνση των αποθεμάτων, όχι λόγω υψηλότερου σχηματισμού πάγιου κεφαλαίου, ο οποίος διευρύνθηκε μόλις κατά 0,7%. Στην πλευρά της εγχώριας κατανάλωσης, μόνο η επίδραση των

καταναλωτικών δαπανών του δημόσιου τομέα που αυξήθηκαν 1,9% ήταν θετική, καθώς η ιδιωτική κατανάλωση ουσιαστικά ήταν αμετάβλητη (-0,1%).

- **Ρυθμός ανάπτυξης το 2019 έως 1,8%**, από ενίσχυση των εξαγωγών (+5,0-5,5%), κυρίως σε υπηρεσίες (Τουρισμός – Μεταφορές) και αύξηση επενδύσεων, μικρότερη της αρχικά αναμενόμενης για φέτος (+6-7%). Μικρή άνοδος κατανάλωσης των νοικοκυριών (+0,5%) και μεγαλύτερη αύξηση δημόσιας κατανάλωσης (+1,3%), λόγω επιδράσεων του εκλογικού κύκλου. Η ήπια άνοδος της εγχώριας ζήτησης, σε συνδυασμό με ένα «αποτέλεσμα βάσης» στις εισαγωγές προϊόντων στο τρίτο τρίμηνο, θα συγκρατήσουν την αύξηση των εισαγωγών (+3,5-4,0%)
- **Κλιμάκωση ανάπτυξης το 2020, σε 2,3-2,5%**, από μεγαλύτερη επενδυτική δραστηριότητα, λόγω πιστωτικής επέκτασης, φοροελαφρύνσεων στις επιχειρήσεις, έργων σε αποκρατικοποιήσεις – παραχωρήσεις (+15%) και νέα αύξηση εξαγωγών (+4-5%). Ήπια άνοδος ιδιωτικής κατανάλωσης (+1,0%) και μικρή περιστολή καταναλωτικών εξόδων του δημοσίου από μεταρρυθμίσεις στη διαχείριση των δημοσίων οικονομικών (-0,5%). Η ισχυρότερη εγχώρια ζήτηση θα αποτυπωθεί στις εισαγωγές (+6,0-6,5%).

Σύγκριση προβλέψεων για επιλεγμένους Οικονομικούς Δείκτες, 2019 – 2020
(σε σταθερές τιμές 2010, ετήσιες % μεταβολές)

	ΥΠΟΙΚ		ΕΕ		ΙΟΒΕ		ΔΝΤ		ΟΟΣΑ	
	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020
ΑΕΠ	2,0	2,8	2,1*	2,2*	1,8	2,3-2,5	2,0	2,2	2,1	2,0
Ιδιωτική Κατανάλωση	0,6	1,8	1,3	1,2	0,5	1,0	1,0**	1,2**	1,0	1,5
Δημόσια Κατανάλωση	1,6	0,6	3,1	0,4	1,3	-0,5	0,3**	0,5**	2,3	1,2
Ακαθ. Επενδ. Παγίου Κεφαλαίου	8,8	13,4	10,1	10,8	3,5	15,0	4,0**	10,7**	1,2	8,4
Εξαγωγές	4,9	5,1	4,7	4,2	5,3	4,7	8,1**	5,7**	5,3	3,1
Εισαγωγές	4,1	5,2	5,7	4,1	3,8	6,2	5,2**	5,2**	2,8	3,8
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (%)	0,6	0,7	0,8*	0,8*	0,2	0,5	0,6	0,9	0,8	1,3
Ανεργία (% εργατικού δυναμικού)	17,4	15,6	18,2	16,8	17,3	15,5	17,8	16,8	18,1	17,3
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	1,3	0,8	0,5	-0,1	:	:	-0,3	-1,0	0,1	0,3
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	:	:	-1,0	-0,8	:	:	-3,0	-3,3	-1,3	-1,2

* Πηγή: European Economic Forecast, summer 2019, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ιούλιος 2019

** Πηγή: First Post – Program Monitoring Discussions, ΔΝΤ, Μάρτιος 2019

Πηγές: Προσχέδιο Κρατικού Προϋπολογισμού 2020, Υπουργείο Οικονομικών, Οκτώβριος 2019 – European Economic Forecast, spring 2019, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μάιος 2019 - Η Ελληνική Οικονομία 03/19, ΙΟΒΕ, Οκτώβριος 2019 — World Economic Outlook, ΔΝΤ, Οκτώβριος 2019 – Fiscal Monitor, ΔΝΤ, Οκτώβριος 2019 - Economic Outlook 105, ΟΟΣΑ, Μάιος 2019

- Υπέρβαση στόχου **πρωτογενούς αποτελέσματος Κρατικού Προϋπολογισμού** στην περίοδο Ιανουαρίου - Αυγούστου φέτος κατά €3,18 δισεκ. (πλεόνασμα €2,91 δισεκ. αντί ελλείμματος €272 εκατ.). Προήλθε κυρίως (71,5%) από έκτακτες εξελίξεις στην πλευρά των εσόδων: α)

έσοδα πωλήσεων αγαθών - υπηρεσιών, λόγω είσπραξης €1,12 δισεκ. από την επέκταση της σύμβασης παραχώρησης του Διεθνούς Αερολιμένα Αθηνών, β) περισσότερα έσοδα από μεταβιβάσεις κατά €858 εκατ., από εισπράξεις ANFA's και SMP's και γ) αυξημένες εισπράξεις ΦΠΑ επί λοιπών προϊόντων και υπηρεσιών, κατά €653 εκατ. (€272 εκατ. από ΔΑΑ).

- **Περαιτέρω κάμψη της ανεργίας** σε σχέση με έναν χρόνο πριν στο δεύτερο τρίμηνο φέτος, στο 16,9%, 2,1 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερα. Η εξασθένηση της ανεργίας κατά 101 χιλ. άτομα, προήλθε σχεδόν αποκλειστικά από την αύξηση της απασχόλησης κατά 2,5% ή 96,0 χιλ. άτομα (95% της μείωσης του αριθμού των ανέργων). Οι περισσότερες θέσεις εργασίας στο β' τρίμηνο του 2019 από ότι πέρυσι, προήλθαν πρωτίστως από τους κλάδους Εκπαίδευσης (+25,6 χιλ. ή +8,3%), Μεταφορών-Αποθήκευσης (+21,4 χιλ. ή +11,7%), Τουρισμού (+20,5 χιλ. ή +5,4%) και Μεταποίησης (+20,2 χιλ. ή +5,6%). Η συνέχιση της ανόδου των εξαγωγών στο δεύτερο εξάμηνο του 2019 και το 2020, θα αποτελέσει τη σημαντικότερη αιτία υποχώρησης της ανεργίας. Η ισχυρή διεύρυνση της απασχόλησης στην Εκπαίδευση θα συνεχιστεί, κατόπιν προσλήψεων στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση για το διδακτικό έτος 2019-2020, ενώ ο δημόσιος τομέας θα συμβάλει στην τόνωση της απασχόλησης εποχικού χαρακτήρα με τα προγράμματα κοινωφελούς εργασίας. Η προβλεπόμενη σημαντική κλιμάκωση της επενδυτικής δραστηριότητας, θα έχει θετικό αντίκτυπο στη δημιουργία θέσεων εργασίας, μεταξύ άλλων κλάδων σε εκείνον των Κατασκευών. Η υποχώρηση της ανεργίας το 2019 θα είναι ισχυρότερη της αρχικά αναμενόμενης, κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες, στο 17,3%, ενώ θα συνεχιστεί με παραπλήσια ένταση στο ερχόμενο έτος (15,6%).
- **Ο ρυθμός μεταβολής τιμών (Εν.ΔΤΚ)** το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου φέτος ήταν θετικός για τρίτο έτος, σημειώνοντας την ίδια ενίσχυση 0,6%, όπως την αντίστοιχη περίοδο του 2018. Ο πληθωρισμός οφείλεται στην ήπια ανάκαμψη της εγχώριας ζήτησης, καθώς η μεταβολή του γενικού δείκτη με σταθερούς φόρους και χωρίς τα ενεργειακά αγαθά στη συγκεκριμένη περίοδο ήταν 1,2%, ενώ η επίδραση των φόρων και των τιμών της ενέργειας ήταν αρνητική (-0,6% και -0,1%, αντίστοιχα). Στο υπόλοιπο του 2019 οι αντιπληθωριστικές πιέσεις από την έμμεση φορολογία θα ενισχυθούν, κατόπιν της μείωσης του ΦΠΑ, ενώ αναμένεται μηδαμινή επίδραση από τα ενεργειακά προϊόντα. Η τόνωση της εγχώριας ζήτησης θα είναι ο μόνο παράγοντας που θα επιδράσει ανοδικά στις τιμές, λόγω νέας ενίσχυσης της απασχόλησης και από τα πρόσφατα δημοσιονομικά μέτρα. Το ΙΟΒΕ εκτιμά ότι η άνοδος του εγχώριου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή φέτος θα είναι οριακή, 0,1% - 0,3%. Το προσεχές έτος αναμένεται ο ρυθμός μεταβολής του ΔΤΚ να διαμορφωθεί στην περιοχή του 0,3 -0,6%, κυρίως λόγω πιθανής αυξητικής επίδρασης των ενεργειακών αγαθών και τόνωσης της εγχώριας ζήτησης, ενώ η επίδραση των έμμεσων φόρων θα είναι αρνητική, τουλάχιστον στο πρώτο πεντάμηνο.
- Το τρίτο τρίμηνο του 2019 συνεχίστηκε η μείωση του **κόστους νέου δανεισμού του Ελληνικού Δημοσίου**, που διαμορφώθηκε σε ιστορικά χαμηλό μέσο επίπεδο τον Σεπτέμβρη στο 1,5% για το 10-ετές ομόλογο (spread σε χαμηλό δεκαετίας). Η εξέλιξη αυτή επιδρά θετικά στην αποτελεσματικότητα του σχεδίου προστασίας περιουσιακών στοιχείων των τραπεζών για ταχύτερη μείωση των ΜΕΔ μέσα από εργαλεία κρατικών εγγυήσεων («Ηρακλής»), το οποίο εγκρίθηκε πρόσφατα από την ΕΕ. Παράθυρο ευκαιρίας στο υπό-ανάκαμψη **τραπεζικό**

σύστημα: Ολοκληρώθηκε η πλήρης άρση των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων έπειτα από τέσσερα έτη, συνεχίστηκε η σταδιακή άνοδος των ιδιωτικών καταθέσεων και ενισχύθηκε η ανάκαμψη των πιστώσεων προς τις ΜΧΕ έπειτα από οκτώ έτη συρρίκνωσης. Μεγάλες ωστόσο προκλήσεις παραμένουν, καθώς συνεχίζεται για ένατη χρονιά η πιστωτική συρρίκνωση προς νοικοκυριά και ελεύθερους επαγγελματίες, το κόστος νέου δανεισμού των επιχειρήσεων είναι υψηλότερο από άλλες χώρες της ΕΕ ενώ οι στόχοι για μείωση των ΜΕΔ κάτω του 20% έως το 2021 μέσα από ένα πιο ποιοτικό μείγμα εργαλείων είναι απαιτητικοί. Υπό αυτές τις συνθήκες και στόχους, προβλέπεται μικρή ανάκαμψη των καθαρών νέων πιστώσεων το 2020, με κινητήριο δύναμη τις ΜΧΕ, και αντίβαρο τη συνεχιζόμενη συρρίκνωση των στεγαστικών δανείων.

Κατά την παρουσίαση της έκθεσης, ο Πρόεδρος του IOBE, κύριος Παναγιώτης Θωμόπουλος, αναφέρθηκε στις θετικές προοπτικές της ελληνικής οικονομίας και εστίασε στους κινδύνους οι οποίοι υφίστανται στο διεθνές περιβάλλον. Επισημάνε δε, πως για συγκεκριμένα επενδυτικά σχέδια, η εφαρμογή τους μπορεί να απαιτεί έναν σημαντικό χρόνο και άρα να έχει αποτελέσματα στο μέλλον.

Όπως ανέφερε επίσης κατά την παρουσίαση της Έκθεσης, ο Γενικός Διευθυντής του IOBE καθηγητής Νίκος Βέττας:

- Πραγματικός ρυθμός μεγέθυνσης της οικονομίας αναμένεται κατά το τρέχον έτος ανάμεσα στο 1,5% και 2%, όπως ήταν και στα δύο προηγούμενα έτη, ενώ κατά το επόμενο αναμένεται να υπερβεί το 2%.
- Η ανάπτυξη της οικονομίας στηρίζεται σε βάση που αποτελείται από τρεις κύριους πυλώνες: τη δημοσιονομική εξισορρόπηση που έχει επιτευχθεί, τη στόχευση της οικονομικής πολιτικής στη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, και τη μείωση του κόστους χρηματοδότησης της χώρας.
- Οι θετικές προοπτικές της οικονομίας αποτυπώνονται και στη βελτίωση του οικονομικού κλίματος, που είναι ιδιαίτερα ισχυρή. Ο δείκτης οικονομικού κλίματος του IOBE βρίσκεται συνολικά στο υψηλότερο επίπεδο από την έναρξη της κρίσης το 2008, ενώ ο δείκτης καταναλωτικής εμπιστοσύνης βρίσκεται στο υψηλότερο επίπεδο των τελευταίων δεκαεννέα ετών.
- Η σημερινή βάση δημιουργεί θετικές προοπτικές αλλά δεν λείπουν οι κίνδυνοι και οι λόγοι για εγρήγορση. Αυτοί σχετίζονται αφενός με τη δομή της ελληνικής οικονομίας και αφετέρου με αρνητικές εξελίξεις που μπορεί να προκύψουν στο διεθνές περιβάλλον.
- Πρέπει η σημερινή θετική συγκυρία να χρησιμοποιηθεί ώστε να αποτελέσει βάση για συστηματικά υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης κατά την επόμενη δεκαετία.

- Ειδικότερα, η μείωση στο κόστος χρηματοδότησης στο σύνολο της οικονομίας, που είναι ιδιαίτερα κρίσιμη και ευπρόσδεκτη, θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί για ενίσχυση της παραγωγικής βάσης και για να διευκολύνει τις δομικές αλλαγές.
- Η βάση εκκίνησης είναι πολύ χαμηλή. Το επενδυτικό κενό είναι δυσθεώρητο, με τις επενδύσεις να είναι κάτω από το μισό του μέσου όρου της Ευρώπης. Η ανεργία βρίσκεται σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα και η αποκλιμάκωση της, έστω προς το 10%, δεν θα είναι εύκολη. Η πιστωτική επέκταση κινείται ακόμη σε αρνητικό έδαφος και η ενδυνάμωση της κατά το επόμενο έτος αποτελεί κεντρικό ζητούμενο.
- Χωρίς τη στροφή σε ένα νέο αναπτυξιακό πρότυπο με επενδύσεις και εξαγωγές, η ενίσχυση το ρυθμών μεγέθυνσης θα είναι παροδική.
- Σήμερα, την επίτευξη ισχυρών ρυθμών ανάπτυξης που θα πλησιάζουν ή και θα υπερβαίνουν το 3%, αντιστρατεύεται η ίδια η δομή της οικονομίας. Συγκεκριμένα, ισχυρή μεγέθυνση συνολικά μέσω ενίσχυσης της κατανάλωσης δεν είναι εφικτή καθότι θα συμπαρέσυρε σημαντική άνοδο των εισαγωγών.
- Ο στόχος να επιτευχθεί μεγέθυνση με ρυθμό άνω του 2,5% είναι φιλόδοξος και μπορεί να επιτευχθεί μόνο με σημαντική άνοδο των επενδύσεων. Κάποιες από αυτές θα χρειαστούν έναν μεγαλύτερο χρόνο επώασης.
- Οι επιλογές οικονομικής πολιτικής που θα γίνουν το τρέχον διάστημα έχουν μεγάλη κρισιμότητα. Η μείωση των συντελεστών συνολικά επιδρά φυσικά ευεργετικά στις καταναλωτικές και επενδυτικές αποφάσεις των νοικοκυριών και επιχειρήσεων. Όμως, κομβικής σημασίας θα είναι οι βαθμοί ελευθερίας που υπάρχουν να χρησιμοποιηθούν για να εξορθολογήσουν το σύστημα πρωτίστως προς την κατεύθυνση ενός απλούστερου και σταθερότερου συστήματος που δεν θα επιβαρύνει υπερβολικά την εργασία, όπως συμβαίνει σήμερα.
- Η διεύρυνση της φορολογικής βάσης αποτελεί κεντρική προϋπόθεση για τη βελτίωση της δομής του νέου συστήματος. Μια πολιτική που θα επιβραβεύει τις διαφανείς συναλλαγές στα τμήματα της αγοράς όπου υπάρχει υψηλότερη φοροδιαφυγή, θα ήταν η κατάλληλη.
- Μια μετρημένη αλλά αποφασιστική μεταρρύθμιση του συστήματος είναι όχι μόνο εφικτή, αλλά και απαραίτητη. Η αλλαγή των όρων του συστήματος ούτε μπορεί να καθυστερήσει ούτε πρέπει να αφορά μόνο όσους θα εισέλθουν στην αγορά εργασίας στο μέλλον.
- Οι ρυθμοί μεγέθυνσης στη χώρα αυξάνονται ακριβώς την ώρα που στην υπόλοιπη Ευρώπη και τους εμπορικούς μας εταίρους μειώνονται. Ταυτόχρονα, η συνεχιζόμενη εφαρμογή μη συμβατικών μέτρων νομισματικής πολιτικής που υιοθετήθηκαν, ώστε να αποφευχθεί συνέχιση της ύφεσης, έχει όρια. _